

Remissvar gällande betänkande av Yrkesvuxutredningen: "Växla yrke som vuxna - en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)

Lerums kommun yttrar sig härmed över betänkandet "Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna" och lämnar följande synpunkter.

Kap 3: Yrkesskola

Utredningens förslag:

Utredningen föreslår en ny utbildningsform, yrkesskola, i syftet att bredda utbudet av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Den nya yrkesskolan ska bygga på yrkeshögskolans modell enligt vilken arbetslivet ska ha en betydande roll i utformningen av utbildningsutbudet och dess innehåll, samt bidra med medfinansiering genom lärande i arbete (LIA). Målgruppen är främst personer som vill växla karriär och/eller stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Finansieringen av yrkesskolan föreslås ske genom statligt bidrag samt genom medfinansiering från arbetslivet. För att underlätta övergången till yrkeshögskolan föreslås också införandet av en ny examensform inom komvux, kallad "allmän examen". Denna examen tillåter att kunskaper från yrkesskolan tillgodoräknas och ska likna en yrkesexamen från komvux men vara oberoende av ett specifikt yrkesprogram i gymnasieskolan. För att inkludera kurser från yrkesskolan i en allmän examen ska ske en omräkning från yrkesskolepoäng till gymnasiepoäng.

Lerums kommuns synpunkter:

Utredningen skriver att yrkesskolan ska vara ett komplement till annan yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Det är redan idag svårt att fylla utbildningar både på YH- och gymnasiala utbildningar och därtill en ny utbildningsform. Utredningen vittnar redan idag om överlappning av utbildningar på gymnasial och YH-nivå. Lerums kommun ser att risken för överlappning blir ännu större samt ökar otydligheten kring olika utbildningsformer för både sökande och arbetslivet. Det finns också en risk för A- och ett B-lag då YH kan reglera sina antagningsprocesser för att hitta "rätt" sökande med olika förkunskapskrav och tester med mera. Lerums kommun hade hellre sett en mer generell reformering av antagningsregler, som gör det möjligt för bland annat yrkesväxlare

att ta del av alla yrkesutbildningar inom komvux. Lerums kommun delar inte utredningens bild att många yrkesväxlare faller bort i urvalet. Urval sker till få yrkesutbildningar och ofta fyller man inte platser till flertalet utbildningar som enligt utredningen efterfrågas av arbetsmarknaden.

Den 17 april 2024 publicerade MYH en lista med beviljade nationella yrkesutbildningar. Vidare kan man läsa på MYH:s hemsida att: *då NY-utbildningar dimensioneras utifrån arbetslivets behov på nationell nivå kommer utbudet att kunna komplettera den kommunala yrkesutbildningen på gymnasial nivå.* Bland de beviljade utbildningarna finns bland annat automationstekniker, larm- och säkerhetstekniker, skogsvårdare, trädgårds- och odlingsarbetare, betongarbetare med flera som redan nu erbjuds via yrkesvux. Ytterligare ett exempel är utbildning till distributionselektriker som nu finns beviljad både inom ramen för Yrkeshögskolan och yrkesskolan. Konsekvensen blir elevgrupper från både yrkesvux och yrkesskolan. Vuxenutbildningen har redan ett brett utbud och möjlighet att starta fler utbildningar utifrån behov på arbetsmarknaden men dessa platser fylls inte av sökande. En nationell rekrytering till yrkesvux med statsbidrag som huvudmän får ansöka om för sökande utanför det primära samverkansområdet skulle bli en mer effektiv lösning. Dessutom skulle man kunna utreda möjliga lösningar för yrkesväxlare inom komvux genom att erbjuda påbyggnadsutbildningar, se över möjlighet till förkunskapskrav samt se över undantag till urvalsregler. Varför inte en 20%-regel inom ramen för komvux?

Avsikterna med planering och dimensionering av utbildningsplatser kommer att sättas ur spel med både YH-utbildningar, yrkesskoleutbildningar, komvux och utbildningar vid särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov.

Yrkesskolan ska bygga på yrkeshögskolemodellen vilken innebär bland annat att det arbetsliv som är i behov av specifik yrkeskompetens ska kunna påverka vilka utbildningar som kommer till stånd. Arbetslivet ska ha stort inflytande vad gäller utbildningsutbud och innehåll. Lerums kommun anser att en sådan möjlighet redan finns inom yrkesutbildningar inom Komvux. Förslagen verkar antyda ett misslyckande för Komvux att möta arbetslivets behov i sina kursplaner och urvalsregler. Bör inte detta åtgärdas i stället genom att utreda möjligheten till yrkeskurser inom respektive branschområde med mer flexibelt innehåll där komvux tillsammans med arbetslivet kan anpassa innehållet så som man gör inom hantverkskurser.

Lerums kommun konstaterar att det redan idag finns en konkurrens mellan utbildningar på gymnasial nivå (SEQF 4) i form av Komvux, Arbetsförmedlingen, Folkbildningen och nu också i MYH:s regi. Det skapar en svårighet för sökande att orientera sig bland det spretiga utbudet speciellt när många söker via digitala ansökningsverktyg och väljer att inte gå via studie- och yrkesvägledare. Det blir också svårt för företagen att bedöma kompetensen när man kommer med betyg från olika utbildningsformer. Dessutom finns det redan idag svårigheter att hitta praktikplatser inom vissa branscher vilket kommer att öka bristen ännu mer med LIA där en stor del av utbildningen förväntas ske på företag.

Utredningen skriver att en representant för den kommunala vuxenutbildningen i ledningsgruppen för en yrkesskola kan bidra till att utbildningsformerna kompletterar varandra i stället för att de konkurrerar. Lerums kommun bedömer

att det inte är möjligt att lägga på ännu fler uppgifter på den kommunala vuxenutbildningen då man behöver fokusera sina resurser på kärnuppdraget.

Kap 4: Från ansökan till antagning

Utredningens förslag:

Komvux är kursutformat och idag sker bedömning av behörighet, beslut om mottagande och beslut om antagning kurs för kurs. Utredningens bedömning är att det inte längre är ändamålsenligt med kravet på att bedömning om behörighet, beslut om mottagande och antagning ska ske kurs för kurs, eller för varje nivå i ett ämne utan bör ske för en sammanhållen utbildning.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag om att elever bör kunna mottas och antas till en sammanhållen yrkesutbildning och kan bekräfta utredningens uppfattning om att det redan idag sker mottagande och antagning till en sammanhållen yrkesutbildning.

Kap 5: Ett långsiktigt statsbidrag för yrkesutbildning

Utredningens förslag:

Utredningen lyfter vikten av ett mer flexibelt och långsiktigt statsbidrag för regionalt yrkesvux och föreslår en ny förordning om statsbidrag för yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning (statsbidrag för yrkesvux). Utredningen förslår uppdelning av statsbidrag i ett treårigt grundbidrag och ett ettårigt tilläggsbidrag där bara grundbidraget ska medfinansieras av kommunerna motsvarande 30% av samtliga årsstudieplatser.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag:

- om ett samlat statsbidrag för yrkesutbildning inom komvux.
- om en flerårig grundfinansiering och en ettårig tilläggsfinansiering vilket ger bättre förutsättningar i kommunernas planeringsarbete.
- om att statsbidragsförordningen ska reglera hur grundbidragets storlek fastställs och att beslutet om grundbidragets storlek baseras på antalet invånare i de samverkade kommunerna.
- om att statsbidragsnivåerna ska räknas upp med 20% samt att dessa bör indexregleras.
- om att statsbidrag för yrkesvux ska kunna utgå för förberedande yrkesutbildning i form av orienteringskurser på grundläggande eller gymnasial nivå men att en begränsning på 200 verksamhetspoäng är för snäv för elever som har större behov av att tillgodogöra sig en utbildning. Lerums kommun hoppas att man kommer kunna få statsbidrag för yrkeskurser på grundläggande nivå som Skolverket har fått i uppdrag att ta fram.

- om att statsbidraget för lärlingsvux och kombinationsutbildningar differentieras.

Lerums kommun ställer sig positivt till förslaget om att kommunerna ska medfinansiera all yrkesutbildning men anser att ett medfinansieringskrav på 30% kommer öka kommunens kostnader för yrkesutbildning. Kommunen har redan högre kostnad för erbjudna yrkesutbildningar då statsbidraget inte täcker hela utbildningskostnaden. Även om statsbidragsnivåerna räknas upp kommer dessa inte täcka den totala kostnaden för utbildningsplatser. Det är hård konkurrens om yrkeslärare som i sin tur driver upp löner och lokalkostnaderna har ökat betydligt den senaste tiden. Det nya medfinansieringskravet kommer att slå hårt mot kommuner som Lerum som haft en stor andel lärlingsutbildningar och kombinationsutbildningar i sitt utbud. Dessutom får man inget statsbidrag för validering vilket är en stor del av kostnaden som kommunerna står för och som man inte kan räkna in som medfinansiering. Lerums kommun anser att ett medfinansieringskrav på 20–25% är mer rimligt. Risken med för högt medfinansieringskrav är att det kommer motverka intentionen att skapa fler utbildningsplatser.

Kap 6: En reformerad lärlingsutbildning för vuxna

Utredningens förslag:

Enligt utredningens förslag bör lärlingsutbildning i komvux regleras i skollagen. Utredningen föreslår också flera åtgärder för att öka lärlingsutbildningarnas attraktivitet både hos sökande och arbetsgivare. Utredningens föreslår bland annat en ny prioritering inom lärlingsutbildning i komvux samt möjligheter till en lärlingsanställning för elever i utbildningen. Utredningen föreslår också att lärlingsutbildning inom komvux regleras via ett utbildningskontrakt mellan elev, arbetsgivare och huvudmannen för utbildningen. Det ska även tecknas för varje elev ett avtal om lärlingsutbildning som reglerar huvudmannens och arbetsgivares åtaganden i samband med utbildningen. Utredningen föreslår vidare att för varje lärlingsutbildning i komvux ska det även finnas ett lärlingsråd.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun ställer sig positiv till förslaget att lärlingsutbildning bör regleras i skollagen.

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag om att lärling inom komvux i huvudsak (minst 50%) ska vara förlagd till en eller flera arbetsplatser i stället för dagens krav på 70%. Lerums kommun anser dock att man ska behålla lärling som kombinationsutbildning då det finns kommuner som framgångsrikt arbetat med den formen och där ett sådant upplägg varit särskilt gynnsamt för vissa elevgrupper inom sfi som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och som har svag progression inom sfi. Förslaget på minst 50% apl gör att det blir ännu lättare att organisera lärling som kombinationsutbildning.

Lerums kommun är tveksam till utredningens argumentation att lärlingsanställning kommer att öka attraktiviteten. Många företag Lerums kommun har samarbete med kring lärlingsutbildningar lyfter vikten av statsbidrag för arbetsplatsen som möjliggör för små företag att ta emot lärlingar.

Lerums kommun ser en svårighet med utredningens förslag om att det för varje lärlingsutbildning i komvux ska finnas ett lärlingsråd. Kommunen har en lång erfarenhet av lärlingsutbildningar där man samarbetar med få och ibland ett företag och skapar individ- och företagsanpassade lärlingsutbildningar för en studerande. Att ställa krav på företagen att delta i lärlingsråd kommer att bidra till ökade krav som dessa små företag inte mår med.

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag om justerade urvalsregler för antagning till lärlingsutbildning. Den med bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska prioriteras. Lerums kommun anser att utredningens förslag på bestämd turordning vid urvalet är bra och ökar likvärdigheten vid bedömningar.

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag om att rätten till behörighetsgivande utbildning inte bör gälla lärlingsutbildning inom komvux.

Kap 7: Det behövs bättre förutsättningar att snabbt möta nya stora utbildningsbehov

Utredningens förslag:

Utredningen föreslår att det införs en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid bland annat företagsetableringar eller nedläggning av stora arbetsplatser. Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux ska fördelas av Skolverket efter beslut av regeringen. Statsbidraget bör lämnas direkt till huvudman för utbildningen.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun ställer sig positiv till utredningens förslag om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag till kommuner med stora behov. Det är dock viktigt att det inte omfattas av krav på kommunal medfinansiering och att det inte ska lämnas någon interkommunal ersättning. Lerums kommun anser att ett sådant statsbidrag kan öka flexibiliteten och fungera som ett komplement till det regionala utbudet. Behövs både denna reform och yrkesskola? Genom att modifiera ovanstående förslag skulle man kunna lösa majoriteten av problem som lyfts som argument för att införa yrkesskola. Ett sådant statsbidrag skulle kunna nyttjas för riksrekrytering och ge företagen ännu större inflytande på innehållet samt öppna för att delta med finansiering.

Lerum kommun understryker att förslaget innebär ytterligare ett lager av extra regelverk i form av en komvuxutbildning med andra prioriteringsregler. Det är återigen en förhöjd risk för ett A- och B-lag. Vem tar ansvar för helheten i systemet om det finns komvux med ordinarie prioriteringsregler, komvux med speciella prioriteringsregler vid stora etableringar, lärlingsutbildningar med egna prioriteringsregler och yrkesskola med egna prioriteringsregler som alla leder fram till samma eller snarlika kompetens? Lerums kommun ser att det kan bli problematiskt för antagningspersonal samt utifrån studie- och yrkesvägledningsspektivet. Komvux är redan idag komplext vad gäller regelverk och det är problematiskt att införa nya utan att någon tar "systemansvar" för helheten.

Kap 8: Förbättrad tillgång till stöd

Utredningens förslag:

Utredningen föreslår att det ska regleras i skollagen om att ansvarig lärare ska ha tillgång till, eller möjlighet till samråd med, personal med specialpedagogisk kompetens. Omfattningen ska vara sådan att elevens behov av extra anpassningar kan tillgodoses.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun delar utredningens analys att en förändrad sammansättning av elevgruppen inom Komvux har lett till ökade stödbehov. Lerums kommun anser dock att likvärdigheten inte kommer att öka med utredningens förslag.

Formuleringarna som lyfts i förslaget om ”tillgång till” eller ”möjlighet till samråd” med personal med specialpedagogisk kompetens är vaga och kan tolkas på olika sätt av huvudmän.

Lerums kommun avstyrker förslaget att extra anpassningar ska dokumenteras i den individuella studieplanen. En sådan förändring kommer att öka dokumentationsbördan för lärare och övrig personal inom vuxenutbildningen. Många verksamheter inom komvux har redan nu upparbetade system och rutiner för dokumentation. Dessutom upprättas studieplanen av hemkommunen och många elever studerar hos andra utbildningsanordnare utanför hemkommunen vilket gör att all dokumentation rörande elevers studiesituation och stödinsatser dokumenteras hos anordnarna i deras egna administrativa system och lärplattformar.

Kap 9: Underlättande av studier för elever med funktionsnedsättning

Utredningens förslag:

Utredningen föreslår en kvalitetsgranskning av studiesituationen för elever med funktionsnedsättning som studerar inom komvux. Vidare föreslås en kartläggning av tillgången till komvux för vuxna med funktionsnedsättning som är i behov av att studera inom skolformen.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun ställer sig positiv till utredningens förslag.

Kap 10: Övergångar till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning

Utredningens förslag:

Utredningen föreslår fler åtgärder för att underlätta övergång till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning:

- utredning gällande finansiering av studier inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning

- uppdrag till Skolverket att i samråd med Myndigheten för yrkeshögskolan ta fram yrkespaket vilka motsvarar en kvalifikation på SeQF-nivå 3

- höjt statsbidrag för yrkesutbildningar

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag om att ta fram yrkespaket för kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning motsvarande kvalifikationer på SeQF-nivå 3, men vill samtidigt lyfta att det inte är säkert att sådana yrkespaket kommer att leda till anställning då arbetsmarknaden ställer allt högre krav och oftast krävs det minst gymnasial utbildning för att få anställning.

Målgruppen inom anpassad vuxenutbildning har mycket skiftande behov vilket gör att elever som har förutsättningar att tillgodogöra sig en yrkesutbildning gör det ofta med hjälp av anpassningar inom ramen för komvux på gymnasialnivå.

Kap 11: Prövning inom komvux och gymnasieskolan

Utredningens förslag:

Utredningen lämnar ett flertal förslag som syftar till att begränsa dagens möjligheter till prövning och ”prövningsturism”. Utredningen föreslår att avgiften för prövning höjs från dagens 500 kronor till 1000 kronor. Vidare föreslår utredningen att en prövning i första hand ska ske i hemkommunen eller inom det primära samverkansområdet. En individ ska kunna genomföra högst två prövningar på samma nivå och inom samma ämne under en sexmånadersperiod.

Lerums kommuns synpunkter:

Lerums kommun tillstyrker utredningens förslag gällande ökat belopp. Förslaget om att höja prövningsavgiften till 1000 kronor är bra men vi vill påpeka att den faktiska kostanden för en prövning är betydligt högre speciellt inom yrkeskurser.

Lerums kommun är positiv till utredningens förslag att en prövning i första hand ska ske i hemkommunen eller inom det primära samverkansområdet samt att en individ ska kunna genomföra högst två prövningar på samma nivå och inom samma ämne under en sexmånadersperiod. Genom att införa dessa begränsningar kan man komma åt problemet med ”prövningsturism”.

Lerums kommun ställer sig positiv till att ansökan om prövning alltid ska skickas till hemkommunen, oavsett var prövningen genomförs. Vidare står det i utredningen att ”det som avgör om en nivå i ett ämne ska anses anordnad hos en huvudman ska utgå från en tidpunkt då den som ska göra en prövning vill genomföra den.” Formuleringen är vag och skapar tolkningsmöjligheter där den sökande kan anpassa datum för att aktivt välja en specifik huvudman utanför hemkommunen.

Lerums kommun ställer sig positiv till förslaget om att validering utan prövning ska leda till betyg. Lerums kommun ser det dock som problematiskt att rektor ska kunna sätta betyget E utan prövning efter validering. Detta frångår dels principer

kring vem som sätter betyg. Dessutom innebär det en risk för eleven att den övertalas till ett snabbt E utan att vara fullt medveten om att den kan få ett högre betyg via en provning. Då betyg sätts utifrån betygsriterier, varför ska den validerande lärare i så fall inte få titta på alla nivåer. Man bör i stället hitta former för hur en bedömning och betygsättning smidigare kan integreras i en pågående validering. Förslaget att rektor ska kunna sätta betyget E kommer innebära ytterligare en arbetsuppgift som läggs på rektor.

Kap 12: Förslag om inrättande av delegation för uppföljning

Utredningens förslag:

Utredningens förslag är att en kommitté i form av en delegation inrättas med uppdrag att implementera, följa upp och utvärdera nya reformer inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna. Delegationen ska följa upp och utvärdera den beslutade pilotverksamheten med en ny form av yrkesutbildning på gymnasial nivå. Delegationen ska även verka för att kommande och planerade reformer när det gäller gymnasial yrkesutbildning för vuxna bidrar till en förbättrad kompetensförsörjning och att utbildningen håller en hög kvalitet. Delegationen ska vara ett rådgivande organ till regeringen i frågor om yrkesutbildning på gymnasial nivå för vuxna.

Delegationen ska bestå av företrädare för berörda aktörer, till exempel huvudmän, myndigheter, organisationer som verkar inom vuxenutbildningen och arbetsmarknadens parter. Delegationen ska ha ett sekretariat. Delegationen ska verka under åren 2025–2028.

Lerums kommuns synpunkter:

Förslagen som lyfts i betänkandet kommer att innebära många omfattande förändringar inom den gymnasiala yrkesutbildningen för vuxna men även andra delar av komvux. Dessa förändringar ska genomföras samtidigt som man försöker implementera andra redan beslutade reformer som planering och dimensionering av komvux, validering och ämnesbetygsreformen. Under 2024 startades också pilotverksamhet med yrkesutbildningar på gymnasial nivå som benämns nationell yrkesutbildning (NY)

Lerums kommun ställer sig positiv till att man ska följa upp och utvärdera nya reformer. Det finns dock en oro för att en sådan uppföljning kommer att innebära fler administrativa arbetsuppgifter som kommer att läggas på verksamheterna inom komvux.

För Lerums kommun

Egil Gry
Sektorchef Sektor utbildning